

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสะท้อนตนเอง เทคนิควิจัยในกระบวนการสัมภาษณ์กลุ่มศึกษาเฉพาะกรณี โครงการส่งเสริมและพัฒนาสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านกาช่อง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผู้ศึกษาได้ผสมวิธี (Mixed Methodology) การศึกษาแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะเตรียมการ

ระยะนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ

1.1 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร (Document Study) โดยทำการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี ข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการศึกษา

1.2 การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Study) เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษา ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.2.1 ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การสะท้อนตนเอง เทคนิควิจัยในกระบวนการสัมภาษณ์กลุ่มศึกษาเฉพาะกรณี โครงการส่งเสริมและพัฒนาสังคมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บ้านกาช่อง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแบบสอบถามต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.2.2 กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม จากการสรุปข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ ดูจากกรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดการศึกษา

1.2.3 สร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม

1.2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมานี้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Contents Validity) และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เหมาะสม

หลังจากทำการปรับปรุงแบบสอบถามเสร็จสิ้น ผู้ศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างประชากร โดยนำรายชื่อประชากร คือ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านกาช่อง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 320 คน และทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ R. V. Krejcie และ D. W. Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง ตามความน่าเชื่อถือระดับนัยสำคัญที่ 95% จำนวน 175 คน

นำแบบสอบถามที่ได้สร้างมาปรับปรุงแก้ไข ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถาม (Cronbach Alpha) = 0.7 นำแบบสอบถาม ลงเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 ราย โดยผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้ศึกษาเอง โดยการนำไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 175 รายเสร็จสิ้นผู้ศึกษา นำข้อมูลที่ได้นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติสำเร็จรูป SPSS หาค่าเฉลี่ยร้อยละ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ค่าเฉลี่ยร้อยละของข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ เพื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้นำมาจัดแบ่งกลุ่มในการจัดแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์

2. ค่าเฉลี่ยร้อยละ ของข้อคำถามแต่ละข้อ เพื่อนำไปใช้พัฒนาสร้างเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่ม ที่เป็นข้อคำถามที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนเอง

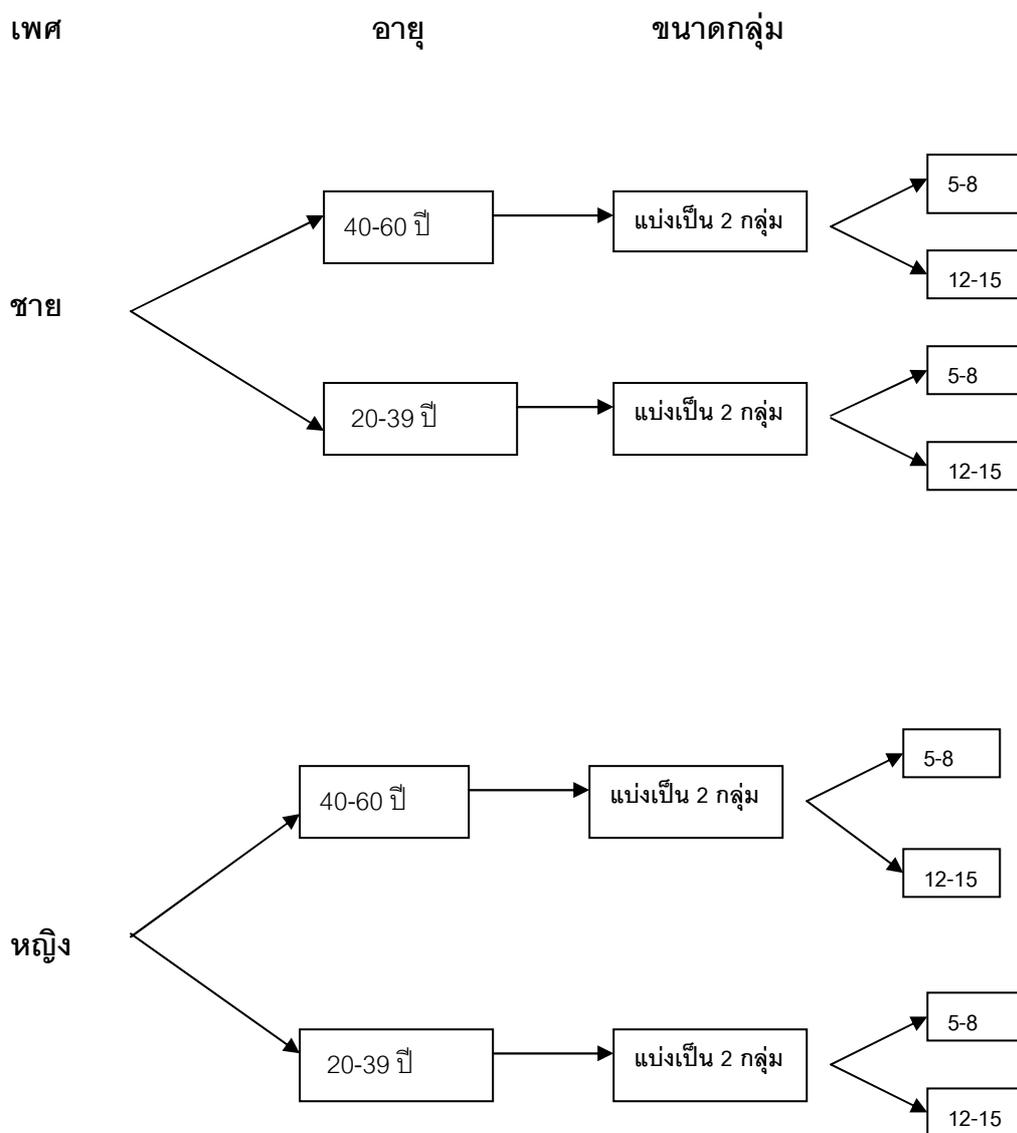
การเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการสัมภาษณ์กลุ่มนอกจากนี้ยังเป็นการหาประเด็นการศึกษาเพื่อที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม

2. ระเบียบจัดเก็บข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview)

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน นำมาจัดกลุ่มตามความสมัครใจ โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม พร้อมกับจัดบันทึกข้อมูลประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์กลุ่ม

การแบ่งจำนวนและขนาดของกลุ่มนั้น จะดำเนินการตามแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนผังขั้นตอนการจัดแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์กลุ่ม

จากแผนภูมิดังกล่าว จะทำกลุ่มสัมภาษณ์จำนวนทั้งหมด 8 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุ 40-60 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 5-8 คน

กลุ่มที่ 2 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุ 40-60 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 12-15 คน

กลุ่มที่ 3 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุ 20-39 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 5-8 คน

กลุ่มที่ 4 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุ 20-39 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 12-15 คน

กลุ่มที่ 5 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุ 40-60 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 5-8 คน

กลุ่มที่ 6 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุ 40-60 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 12-15 คน

กลุ่มที่ 7 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุ 20-39 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 5-8 คน

กลุ่มที่ 8 สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุ 20-39 ปี โดยแบ่งกลุ่ม 12-15 คน

การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) มีขั้นตอนในการทำงาน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากรายชื่อที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด 175 คน ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาดำเนินการติดต่อนัดหมายกับชาวบ้านเอง โดยคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ จึงนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์กลุ่มตามความเหมาะสมของผู้ให้ข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยผู้ศึกษาจัดกลุ่มสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นวงกลม นั่งสัมภาษณ์กับพื้นหรือนั่งบนเก้าอี้ ตามข้อเสนอของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. การสัมภาษณ์กลุ่มใช้ระยะเวลา 1 ชั่วโมง - 1 ชั่วโมง 30 นาที และใช้อุปกรณ์เสริมมาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องบันทึกเสียง 2 เครื่อง สมุดจดบันทึก และกล้องถ่ายรูป โดยผู้ศึกษาขออนุญาตจากสมาชิกในการสัมภาษณ์กลุ่ม

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อนำมาทำแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Guideline Interview)

การนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมาสร้างแนวคำถาม การสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ศึกษามีความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการให้รายละเอียดของข้อมูลที่ศึกษา จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่เก็บได้จากแบบสอบถาม ยังไม่ได้รายละเอียด ครอบคลุมกับประเด็นที่ศึกษาเมื่ออธิบายในเชิงลึกลงไปในเรื่องหา ผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์กลุ่ม มีดังนี้

1. สร้างแนวทางการพูดคุยสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) โดยใช้เทคนิคการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ในการตั้งคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม จากกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 ชุด

2. ให้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาครู เพื่อแก้ไข ปรับปรุง

3. ทำการสร้างคำถาม ทำการคัดเลือกคำถามที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เข้าใจง่าย ชัดเจน โดยผู้ศึกษาสร้างข้อคำถามจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 ชุด และการทดลองเป็นผู้ตอบคำถามเอง แล้ววิเคราะห์คัดเลือกข้อคำถามที่ดีที่สุดเพื่อนำไปใช้เป็นแนวคำถาม นำกลับไปถามกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเทคนิคในการวิจัยอย่างหนึ่งของการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ในการนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม

4. นำคำถามที่ได้จากการคัดเลือก ให้อาจารย์ที่ปรึกษาภายในและอาจารย์ที่ปรึกษาภายนอกตรวจสอบ พิจารณา ปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งและทำการฝึกหัดการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) กับอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมกับทำการที่ผู้ศึกษาทำการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ในสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาจากการฝึกหัดการสัมภาษณ์กลุ่ม ก่อนที่จะนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) โดยสิ่งที่ผู้ศึกษาได้เรียนรู้จากการพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาจากการฝึกหัดการสัมภาษณ์กลุ่มและทำการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ออกมา คือ การใช้ภาษาในการสื่อสารกันภายในกลุ่ม ต้องคำนึงถึงสมาชิกกลุ่มนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ต้องใช้ภาษาที่ชัดเจน บรรยายการพูดคุยกันภายในกลุ่มให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เป็นแบบการสื่อสารพูดคุยกันธรรมดา โดยผู้ศึกษาได้มีการเตรียมตัวศึกษาแนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่ม ก่อนการสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อให้สามารถพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ

3. ระยะเวลาวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ ทั้ง 2 ส่วน คือ 3.1 ส่วนเนื้อหา ในการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ศึกษาทำการจดบันทึกประเด็นที่สำคัญ ภายหลังจากกลับออกจากพื้นที่ ผู้ศึกษาทำการถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ เพื่อแปรความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ทำการตรวจสอบข้อมูล ผู้ศึกษาทำการสร้าง มโนทัศน์ (Concept) ของข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันในรูปแบบของข้อความ (Statement) และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของเหตุผลนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมกับทฤษฎีแนวคิดที่ผู้ศึกษาได้พบทวนมาและจากผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถาม

3.2 ส่วนเทคนิคการจัดเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยใช้คุณสมบัติพื้นฐานของประชากร คือ เพศ อายุ เป็นตัวจัด

แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์ตามขนาดของกลุ่ม ทั้งหมด 8 กลุ่ม ผู้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาความเหมือน และแตกต่างเพศ อายุ และขนาดกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

4. ระยะเวลาเขียนรายงานผลการศึกษา

จะทำการนำเสนอ 2 ส่วน

4.1 ส่วนเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นความคิดเห็นของชาวบ้านกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับสังคม

4.2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้ศึกษาได้จากการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) จากประสบการณ์การทำหน้าที่ผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) ภายในกลุ่ม และข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ของสมาชิกกลุ่ม